

RESTER EFTER ETT ODLINGSLANDSKAP

Arkeologisk utredning steg 1

Åsbyggeby 1:7 11
Valbo socken
Gävle kommun
Gästrikland

Ida Åhlin

Rester efter ett odlingslandskap

Arkeologisk utredning steg 1

Åsbyggeby 1:7 11

Valbo socken

Gävle kommun

Gästrikland

Rapport 2025:27

Ida Ahlin

Länsmuseet Gävleborgs rapportserie

Rapportserien innefattar rapporter inom länsmuseets verksamhetsområden arkeologi, bebyggelsehistoria, byggnadsvård, kulturmiljövård, etnologi, konst- och kulturhistoria.

Du kan själv ladda hem rapporter i PDF-format från länsmuseets hemsida www.lansmuseetgavleborg.se

Rapporter, böcker och mycket annat kan du köpa/beställa i länsmuseets butik butik@xlm.se

Utgivning och distribution:

Länsmuseet Gävleborg

Södra Strandgatan 20, 802 50 Gävle

www.lansmuseetgavleborg.se

© Länsmuseet Gävleborg 2025

Omslagsbild: Vagn vid L2025:5411. Foto: Ida Åhlin.

Länsmuseet Gävleborg medger spridning av dokumentationsmaterialet med Creative Commons licensen CC-BY, undantag kartmaterialet: ©

Lantmäteriet, dnr I2018/00110.

ISSN 0281–3181

Print: Trycktrean

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	5
Inledning.....	5
Syfte och metod.....	5
Topografi och fornlämningsmiljö.....	6
Resultat.....	7
Kart- och arkivstudier.....	7
Fältarbetet.....	11
<i>Husgrund</i>	11
<i>Röjningsrösen</i>	12
<i>Skjutskäre</i>	12
Förslag på vidare åtgärder.....	14
Administrativa uppgifter.....	15
Referenser.....	15

Figur 1. Utdrag av Lantmäteriets topografiska webbkarta. Utredningsområdet är markerat med blått.

Sammanfattning

Länsmuseet Gävleborg har utrett ett område på 6,65 hektar inom fastigheten Åsbyggeby 1:7 11, Valbo socken i Gävle kommun. Syftet var att klargöra om det finns forn- eller övriga kulturhistoriska lämningar som kommer att beröras av geoundersökningar som Åsbyggeby mark & hem AB avser att utföra. Fältarbetet utfördes den 11 april 2025.

De historiska kartorna visar att området som berörs av utredningen har varit ett odlingslandskap med åkrar över stora delar av området sedan 1862, till och med åtminstone 1956. Dessförinnan var området obrukad skogsmark. Idag präglas utredningsområdet av våtmark växlat med moränimpediment i blandskog.

I utredningen påträffades totalt fem lämningar. De utgörs av en grund efter en lada, tre röjningsrösen och en skjutskåre. Samtliga fick den antikvariska bedömningen övrig kulturhistorisk lämning. Inga lägen för steg 2-utredning togs ut.

Inledning

Länsmuseet Gävleborg har utfört en arkeologisk utredning efter beslut av Länsstyrelsen Gävleborg (dnr 1718-2025, 2025-03-13), inom del av fastigheten Åsbyggeby 1:7 11, Valbo socken i Gävle kommun. Syftet var att klargöra om det finns forn- eller övriga kulturhistoriska lämningar som kommer att beröras av geoundersökningar som Åsbyggeby Mark & Hem AB avser att utföra. Fältarbetet utfördes 11 april 2025.

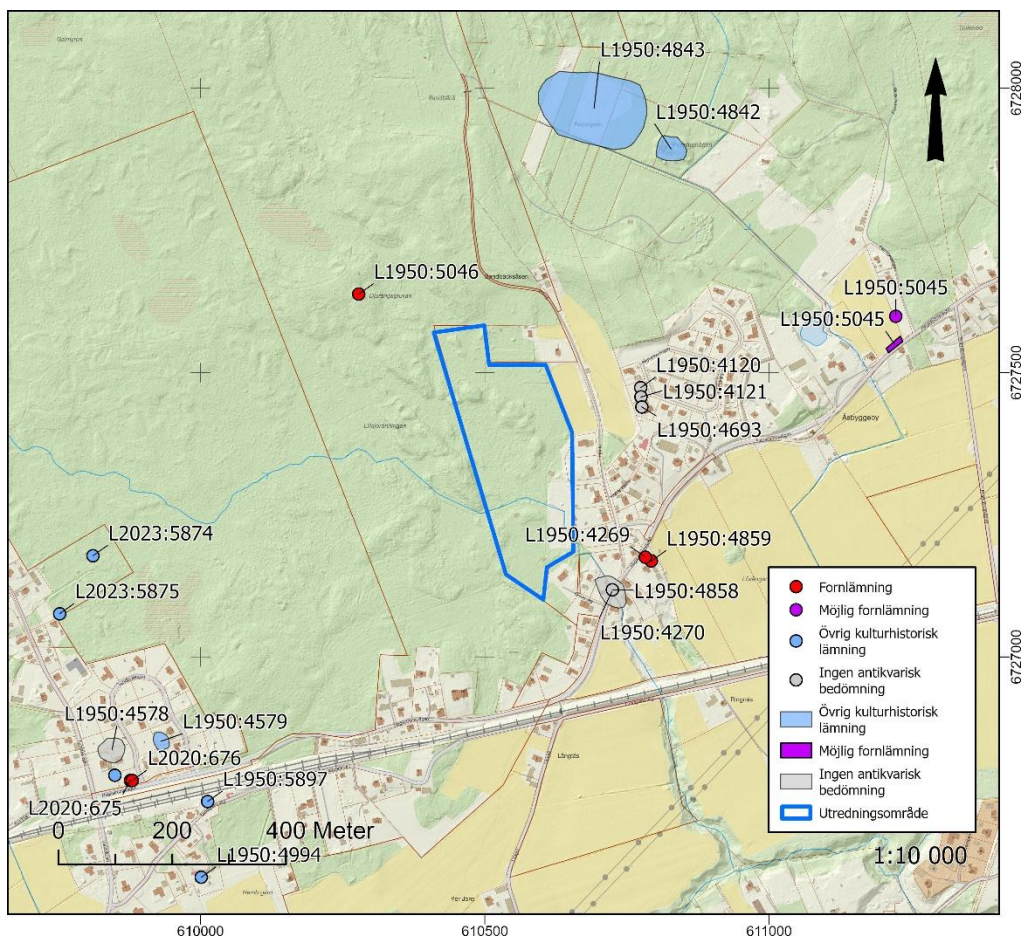
Syfte och metod

Syftet med utredningen var att söka efter eventuella fornlämningar inom utredningsområdet, dokumentera och registrera dessa. Inför fältarbetet gjordes kartstudier, genomgång av terrängskuggningen samt skog och historia-registret. Hela utredningsområdet har inventerats okulärt och marken har kontrollerats med jordsond. Påträffade lämningar har beskrivits, fotograferats och mätts in med DGPS. Lämningarna har registrerats i Riksantikvarieämbetets Kulturmiljöregister (KMR).

Topografi och fornlämningsmiljö

Utredningsområdet är 6,65 hektar stort och ligger cirka 45 meter över havet. Topografin växlar mellan våtmark och moränimpediment i blandskog. Delar av utredningsområdet utgörs av plan före detta åkermark med enstaka impediment där röjd sten har kastats upp. Rakt över den södra delen går en utdikning som mynnar ut i Gavleån.

Närmsta registrerade fornlämnings är en stensättning och en hög, dryga 100 meter öst om den södra delen av utredningsområdet. Cirka 150 meter nordväst om området finns ett gruvhål (L1950:5046). I närheten finns även uppgifter om tegelbruk och en bro samt borttagna stensättningsliknande lämningar.

Figur 2. Utdrag från Lantmäteriets topografiska webbkarta. Fornlämningar i närheten till utredningsområdet.

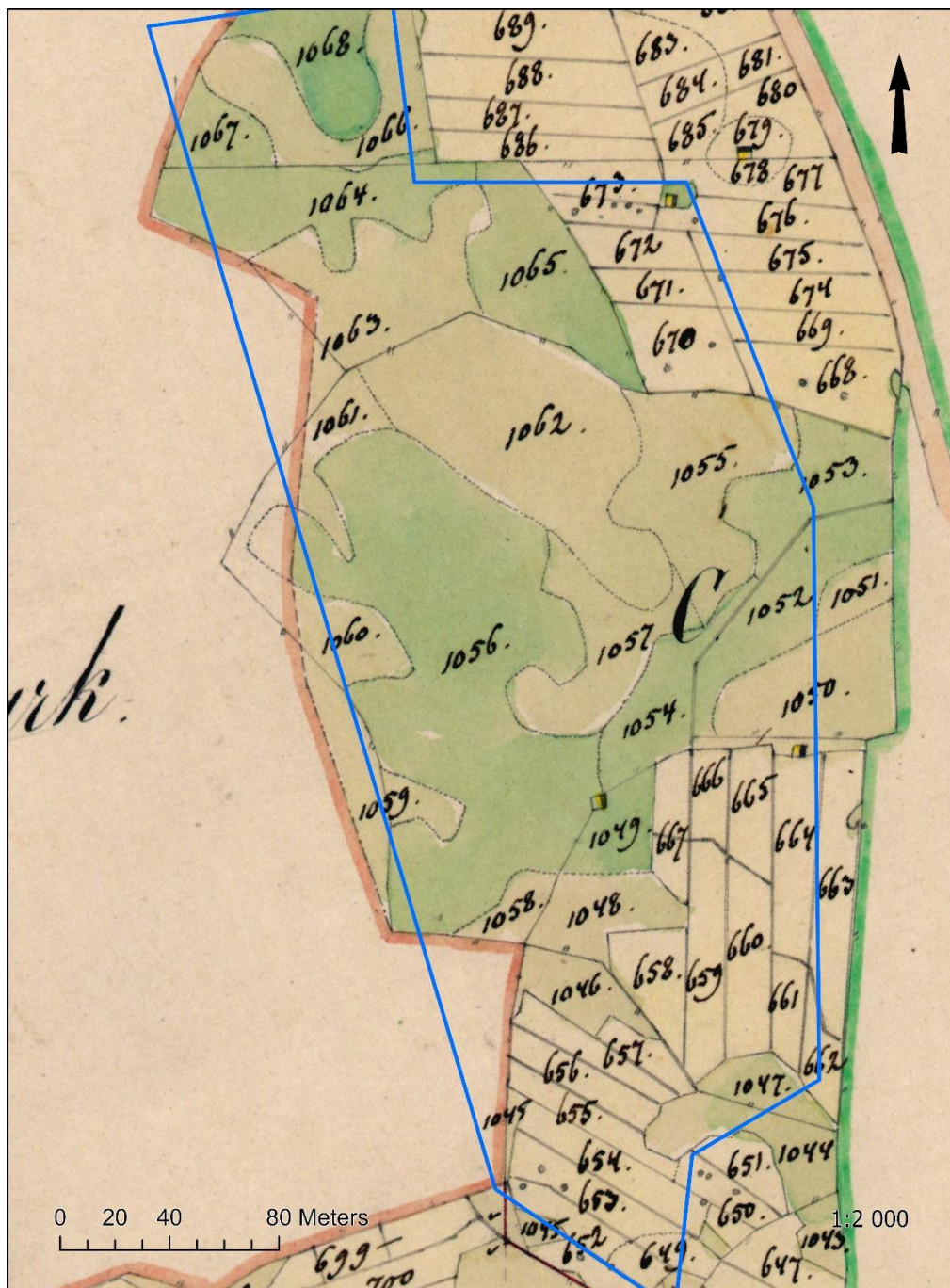
Resultat

Kart- och arkivstudier

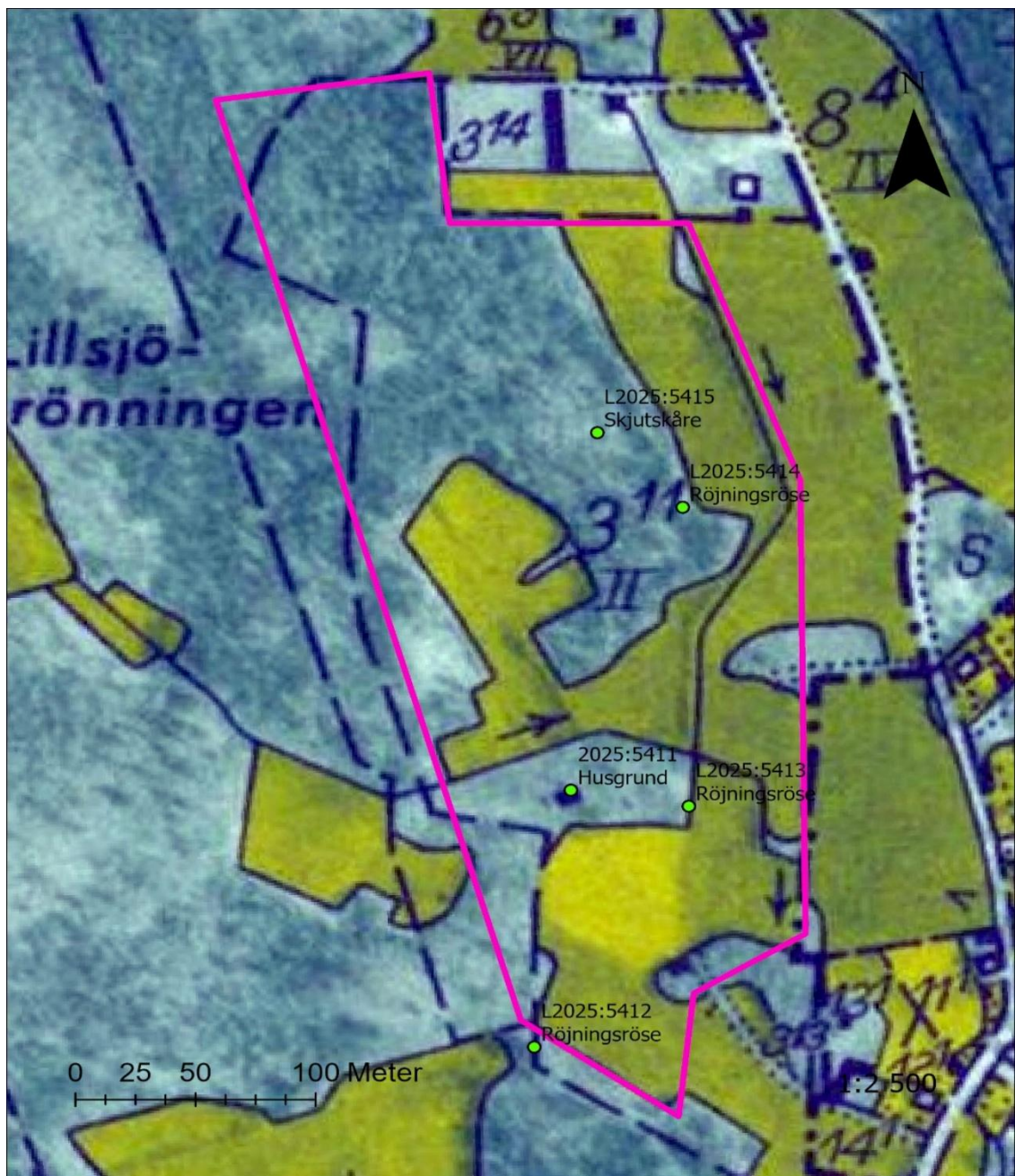
De historiska kartorna är få över det aktuella området, men de som finns att tillgå visar att ytan som utretts varit obrukad skogsmark till åtminstone 1739 (fig. 3). Området finns sedan inte på någon karta förrän 1862 (fig. 4), då stora delar av området har blivit åkermark. På den ekonomiska kartan från år 1956 är området fortfarande till stor del åkermark (fig. 5).

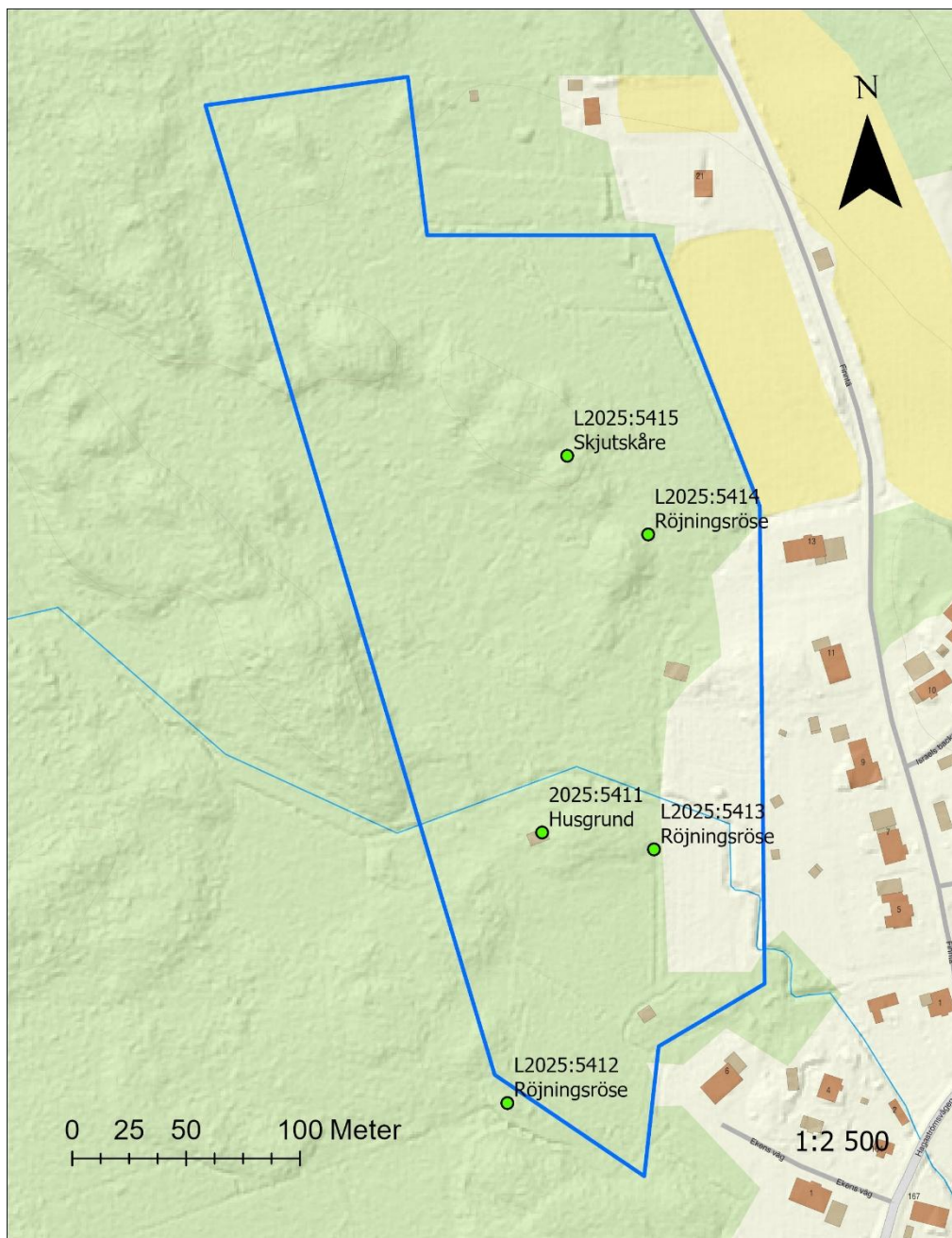
Figur 3. Karta över delning av skog från 1739. Utredningsområdet är markerat med blått.

Figur 4. Karta över laga skifte på inägor från 1862. Utredningsområdet är markerat med blått.

Figur 5. Lantmäteriets ekonomiska karta från 1956, med lämningarna som påträffades i utredningen. Utredningsområdet är markerat med rosa.

Figur 6. Utdrag ur Lantmäteriets topografiska webkarta. Karta över påträffade lämningar. Utredningsområdet är markerat med blått.

Fältarbetet

I utredningen påträffades fem lämningar (tab. 1, fig. 5). Inga lägen för steg 2-utredning togs ut.

Husgrund

Objekt nummer 1 är en husgrund efter en mindre knuttimrad lada (fig. 6). Ladan gav ett yngre intryck då det fanns relativt mycket kvar av väggarna. Det fanns även en hästvagn och plåtdelar intill. Ladan finns utritad på kartan från 1862 (fig. 4) och framåt. Troligen har den använts i samband med aktiviteter kring odlingen. Eftersom det inte finns några belägg för att ladan tillkom innan 1850, bedöms den inte vara fornlämning.

Antikvarisk bedömning: Objekt nr 1/L2025:5411, *övrig kulturbistorisk lämning*.

Figur 7. Objekt 1/L2025:5411, rester efter en lada. Foto: Ida Åhlin.

Röjningsrösen

Tre röjningsrösen påträffades i området (objekt 2, 3, 4). På kartan från 1862 (fig. 4) är åkrarna placerade i syd respektive nordöst i utredningsområdet, där röjningsrösen påträffades. Eftersom åkermarken inte finns med på kartor innan 1862, har röjningsrösen troligen uppkommit efter 1850. De är alltså därför inte fornlämningar.

Antikvarisk bedömning: Objekt 2/L2025:5412, 3/L2025:5413, 4/L2025:5414, övriga *kulturbistoriska lämningar*.

Figur 8. Objekt 4/L2025:5414, röjningsröse. Foto: Ida Åblin.

Skjutskåre

Objekt 5 är en skjutskåre (fig. 9). Skjutskåren påträffades på en moränhöjd med god sikt över en liten sänka i landskapet, lämpligt placerad för jakt.

Antikvarisk bedömning: Objekt 5/L2025:5415, övrig *kulturbistorisk lämning*.

Figur 9. Objekt 5/L2025:5415, skjutskåre efter avtornning. Foto: Ida Åblin.

Tabell 1. Påträffade lämningar.

Nummer	Beskrivning	Antikvarisk bedömning
1/L2025:5411	Lämning efter lada, 6,5×5 m (NÖ-SV), bestående av 1-8 stockvarv. Grundstockarna vilar på syllstenar, 0,3 m st. I området finns rester efter jordbruksredskap och vagnsdelar. Moränimpediment. Skogsmark, blandskog.	Övrig kulturbistorisk lämning.
2/L2025:5412	Röjningsröse, 4×3 m (NÖ-SV) och 0,3-0,6 m h, bestående av 0,2-0,6 m st stenar. Mindre impediment i åkermark. Skogsmark, blandskog.	Övrig kulturbistorisk lämning.
3/L2025:5413	Röjningsröse, 1,5 m diam och 0,5 m h, bestående av 0,1-0,3 m st stenar. Upplagda mot markfast block. Moränimpediment intill åkermark. Skogsmark, lövskog med inslag av tall.	Övrig kulturbistorisk lämning.
4/L2025:5414	Röjningsröse, 4,5×3 m (NNV-SSÖ), 0,3 m h, bestående av 0,2-0,4 m st stenar. Flack sydvästsluttande moränmark strax nedanför moränhöjd. Intill delvis odlad mark. Skogsmark, blandskog.	Övrig kulturbistorisk lämning.
5/L2025:5415	Skjutsåre, 2 m l och 0,25-0,4 m h (NV-SÖ). Bestående av minst 6 stenar på rad, 0,25-0,5 m st. Skåren är riktad mot en sänka i NÖ. Moränimpediment. Skogsmark, barrskog med inslag av lövträd.	Övrig kulturbistorisk lämning.

Förslag på vidare åtgärder

Om lämningarna inte kan undantas i exploateringen bör dessa undersökas och dateras. Det är Länsstyrelsen Gävleborg som fattar beslut om vidare åtgärder.

Administrativa uppgifter

Länsstyrelsens diarienummer: 1718-2025

Länsstyrelsens beslutdatum: 2025-03-13

Länsmuseet Gävleborgs diarienummer: 2025-125/320

Uppdragsnummer KMR: 202500370

Undersökningstid: 2025-04-11

Projektledare: Ida Åhlin

Personal: Maria Björck och Ida Åhlin

Fastigheter: Åsbyggeby 1:7 11

Socken: Valbo

Kommun: Gävle

Koordinatsystem: Sweref 99 TM

Höjdsystem: RH 2000

Undersökt area: 6,65 ha

Dokumentationshandlingar: Förvaras i Länsmuseets Gävleborg arkiv och servrar

Fynd: Inga fynd påträffades

Referenser

Arkiv	Akt	Åtgärd	År	Socken	Ort
Lantmäteristypens arkiv	V54-33:1	Delning av skog	1739	Valbo	Lund nr 1-6
Lantmäteristypens arkiv	V54-33:6	Laga skifte på inägor	1862	Valbo	Lund nr 1-6
Rikets allmänna kartverks arkiv	Valbo, 13H5d56	Ekonomiska kartan	1956	Valbo	

Riksantikvarieämbetets Kulturmiljöregistret (Fornsök):

<https://app.raa.se/open/fornsok/>

Skogsstyrelsen, Skogens pärlor (skog och historia-registret):

<https://www.skogsstyrelsen.se/skogensparlor>

LänsMuseet Gävleborg, Södra Strandgatan 20, 802 50 Gävle. lansmuseetgavleborg.se